

ומתרצינן: הכי קאמר: מלקה בכל מקום במזבח כשירה, מיצה דמה בכל מקום במזבח כשירה כיון שאם היזה ולא מיצה⁽⁸³⁾ א-טו כשרה⁽⁸⁴⁾, לכן אין שינוי מקום המיצוי פוסל את החטאת יותר מהיכן שלא מיצה כלל, ומה שאמרנו שכשרה הוא בלבד שיתן את ההזאה הקודמת למיצוי מחוט הסיקרא ולמטה.

ותנאי נוסף נאמר בכשרות ההזאה שיהא הדם שאותו מזים מדם הנפש [מהקילוח שהנפש יוצאת בן] ולא משאר מיני דמים [כמבואר בגמרא לעיל כה א].

שינוי במשנתנו: שלשה דברים היתה אותה קרן דרומית מערבית משמשת מלמטה.

תנינא להא דתנו רבנן: מליקה בחטאת העוף בכל מקום שהיא נעשית במזבח⁽⁸²⁾ כשירה, היזה דמה בכל מקום במזבח בין למעלה מחוט הסיקרא בין למטה כשירה, [היזה ולא מיצה את הדם כשירה, שהחטאת טעונה מיצוי אחר הזאה שהיה מקרב את העוף למזבח ודוחק את מקום מליקתו של העוף בקיר המזבח והדם מתמצה ויורד אל יסוד המזבח, ומיצוי זה אינו מעכב], ובלבד שיתן מחוט הסיקרא ולמטה מדם הנפש.

ומקשינן: מאי קאמר? הלא הרישא והסיפא סותרים זה לזה, שברישא כתוב היזה דמה בכל מקום כשירה, ומשמע שכשרה ההזאה אפילו אם את כל הדם היזה למעלה, ובסיפא כתוב שרק אם נתן מדם הנפש למטה מחוט הסיקרא כשר. אך למעלה, פסול.

הדם.

82. משמע מזה שדינה של מליקת חטאת העוף שתהיה במזבח דווקא. ובתוספתא [קרבנות פ"ז ה"ב] מפורש לא כך. וז"ל מלקה בכל מקום בעזרה כשירה. ע"כ. אך בהגהות הגר"א שם הגיה במזבח. [על פי סוגייתנו שכתוב מזבח].

וברש"י [ד"ה בכל מקום] והביאוהו גם התוספות [ד"ה אף חטאת] מפורש שמליקה איננה במזבח. אך השטמ"ק [סד. אות י"ב] הוסיף ברש"י שאינה נוגעת במזבח. משמע שכן צריכה מזבח אלא שאינה נוגעת.

והראב"ד בפירושו למסכת קינים כתב שמליקת חטאת העוף צריכה להיות במזבח, שאם לא כן ישפך הדם קודם ההזאה. אך הרז"ה בפירושו שם חולק עליו שאין שום קביעות מקום למליקה.

נראה לכאורה, שמיצוי חטאת העוף למעלה אין זה מיצוי כשר, אלא רק מכיון שמיצוי אינו מעכב אין הקרבן נפסל בשינוי זה. אך מרנן החזון איש והגרי"ז הוכיחו מהגמרא במנחות [ב, ג א] שזהו מיצוי כשר. שהגמרא מקשה בעולת העוף שמיצה דמה למעלה לשם חטאת העוף, שהדין הוא שלא עלתה לבעלים לשם חובה. והלא מצורת עבודתה מוכח שזוהי עולה ולא חטאת. שחטאת מיצוי דמה למטה והוא מיצה למעלה. ומתרת הגמרא כיון שמיצה דמה בכל מקום כשירה שוב זהו גם צורת עבודה של חטאת.

הרי מבואר כאן שזהו מיצוי כשר. ובהזאה שהיא מעכבת את הקרבן מקומה מעכב. אך מיצוי שאינו מעכב בקרבן אין המקום מעכב את המיצוי ואף אם שינה ועשהו למעלה הרי זה מיצוי כשר.

84. אך הרמב"ם מכיון שפוסק [פ"ז ממעה"ק

83. מדברי התוס' במנחות [ט א ד"ה רבי יוחנן]

במזרח, מוכח שמקומה לכתחילה של מליקת עולת העוף הוא **במזרח היא, ומאי טעמא שבמזרח הוא עיקר מקומה?**

אמר רבי יוחנן: טעם הדבר שעיקר מקומה של עולת העוף הוא **במזרח מפני שקרובה מבית הדשן** שבמזרחו של כבש היה מקום הדשן ששם היו מניחים בכל בוקר את תרומת הדשן, ומפני שנאמר להשליך את המוראה והנוצה [פירוש: מקום הרעי של העוף עם בני המעיים] של עולת העוף אל מקום הדשן, לכן לכתחלה היתה עולת העוף נעשית במזרח שהוא הקרוב למקום הדשן כדי שיהיה קל להשליך המוראה והנוצה.

אמר רבי יוחנן: בא וראה כמה גדול כוחן של כהנים שעבדו במקדש שאין לך חלק קל בעופות יותר מאשר מוראה ונוצה, ופעמים — כשעולות רבות נעשות במזרח, ואין מקום במזרח לכולן ונעשות חלקן בקרן דרומית מערבית **שכהן זורקן יותר**

זה שאמרנו שאלו השלשה דברים נעשים בקרן מערבית דרומית מהיכן למדים זאת: **חטאת העוף** הלימוד הוא מהא דאמרן למעלה שממנחה למדנו זאת, הגשות מנחה למדים זאת **מדכתיב "והגישו אל המזבח"** כמו שדרשנו למעלה. **שיירי הדם** של חטאות החיצונות שנשפכים לקרן זו למדים זאת **מדכתיב "ואת כל הדם ישפוך על יסוד המזבח"** ולמדנו למעלה [נג א] שכוונת הכתוב שישפוך את הדם ליסוד הדרומי שהוא הקרוב אליו בשעה שיוורד מן הכבש שהרי הכבש בדרום היה עומד, ובכל הדרום אין יסוד אלא באמה שבקרן דרומית מערבית.

שנינו במשנתנו: **ושלשה דברים היתה אותה קרן** ⁽⁸⁵⁾ משמשת **מלמעלה: ניסוך המים והיין ועולת העוף כשהוא רבה במזרח.**

ומקשינן: מזה שאומרת המשנה על עולת העוף שנעשית בדרום מערב **"כשהיא רבה**

והקרן פסול [להקטרה ואכילה] ושוב אין מועיל לחזור ולזרוק במקומו כיון שהבעלים כבר נתכפרו. ואם כן אם היו חטאת העוף למעלה כבר נתכפרו בזה הבעלים. ואיך מועיל שוב לחזור ולהזות דמה למטה, ושמה כוונת הרמב"ם שנתן מתחילה למטה ורק אחר כך למעלה.

ובספר מקדש דוד תירץ, שבחטאת העוף שמיצוי מעכב, הרי כל זמן שלא מיצה דמה לא נתכפרו הבעלים, ואם כן בזה אם היו שם לא במקומה [למעלה] יכול לחזור ולהזות למטה כיון שעדיין לא נתכפרו הבעלים, ושוב אפשר לחזור ולהזות במקומו.

85. הקשו התוספות מדוע צריך לעשותה בקרן דווקא, הלא יכול להתקרב יותר לצד הכבש.

ה"ז] שמיצוי חטאת העוף מעכב. אינו יכול לפרש כך את הברייתא שלשיטתו כיון שמיצוי מעכב כמו כן מקומו מעכב ואם מיצה למעלה פסול. וכל הסברא בגמרא שאין שינוי המקום פוסל במיצוי היא כי מיצוי עצמו אינו מעכב. אך לדעת הרמב"ם שמיצוי מעכב הרי גם מקומו מעכב.

ועל כן שינה הרמב"ם וכתב [בהלכה ט'] וז"ל ואם הזה בכל מקום כשירה והוא שיתן למטה מעט מדם הנפש. עכ"ל. והיינו שאף אם עשה הזאה למעלה יחזור ויזה למטה ויוכשר הקרבן בכך.

ובקרן אורה הקשה בזה, שהרי ההלכה היא שזריקה שלא במקומה מועילה לכפר לבעלים

שתי אמות שהיו מעל המזבח, והתקרב מסוף הכבש לצד המזבח עשר אמות. [על פי ביאור ספר צאן קדשים]

זכר שם את הגחלים על גבי הרצפה רחוק מן הכבש שלשה טפחים — שם היה בית הדשן וזהו מקום שנותנין מוראה ונוצה וכן היו נותנין במקום זה דישון מזבח הפנימי ודישון המנורה.

ומקשינין: מדוע אמר רבי יוחנן שהכהנים הוצרכו לזרוק את המוראה והנוצה של העולה כשעמדו בקרן מערבית דרומית רק יותר משלשים אמה, והלא הני טפי מתלתין וחד הוויין מרחק זריקתם, שהרי מקרן מערבית דרומית של מזבח עד אותו מקום במזבח שהוא כנגד בית הדשן היו כ"ב אמה — שש אמות מן הקרן הדרומית מערבית ועד לכבש — וט"ז אמה רוחב הכבש —

משלושים (86) אמה, ודבר קל, קשה מאד (87) לזורקו מרחוק, והכהנים גדול היה כוחם שהשליכו נוצה זו למרחק.

זה שאמרנו שבית הדשן היה רחוק מקרן מערבית דרומית יותר משלושים אמה, יש לכך ראייה מהא דתנן: **נטל הכהן העושה את עבודת תרומת הדשן מחתה של כסף ועלה לראש המזבח, ופינה את הגחלים שנעשו מעצי המערכה אילך ואילך לצדדי המזבח, ואח"כ חתה לקח במחתה מן הדשן של הגחלים שהתעכלו על גבי המערכה שנקראו המאובלות הפנימיות שנתאכלו היטיב שעמדו קרוב לאש, ונעשו דשן, ויורד מן המזבח, הגיע לרצפה לסוף הכבש, מחזיר פניו כלפי צפון העזרה** — דהיינו כלפי המזבח והולך למזרחו של כבש כעשר אמות מסוף הכבש, והוא רחוק עתה מראש המזבח כ' אמה שהכבש אורכו ל"ב אמה, ומתוכם

זאת, שאם לא כן למה היה משליך הרי היה יכול ללכת ולהניח אותם בנחת במקום הדשן, ומוכרח מזה שצריך שיגיעו למקום הדשן ממקום שמלק ומיצה הדם.

ומדברי תוס' לעיל [נד א ד"ה ואי] מוכח לא כך. אלא אפשר לעשות המליקה והמיצוי בקרן אחת. ומשם ללכת לקרן דרומית מזרחית ולהשליך לבית הדשן. ובקושיית הראב"ד למה לא ילך ויניח אותם בנחת, המפרש למסכת תמיד [דף כח ב] הביא [לתרץ קושיא אחרת] שהיות שכתוב בתורה והשליך, אין השלכה פחות מעשרים אמות. ואם כן פשוט שאי אפשר ללכת ולהניח בנחת שהרי צריך השלכה לרחוק דווקא.

87. הקשה השפת אמת מדוע לא קשרו המוראה ונוצה לאבן ויהיה קל לזרוקו. ושמא כיון שכתוב

וכתבו שאין לומר שצריך מיצוי הדם בקרן דווקא, שהרי הגמרא מקשה לרבי יהודה הסובר שריצפת העזרה קדושה כמזבח, שיזרקו עליה את דם הפסח. וברצפה הלא אין קרן? ומוכח שבשאר הקרבנות [חוץ מחטאת בהמה] אין דין קרן.

ומדברי הרמב"ם דייק בקרן אורה שכל הקרבנות מתן דם על הקרן דווקא. וראיית התוספות מקושיית הגמרא שיתנו דמו של פסח על הרצפה. אמר הגרי"ז שמוכח שברצפה אין את כל דיני מתן דם הנוהגים במזבח, שהרי גם אין בה ריבוע ושאר דינים. וכמו כן אין בה צורך בקרן. אך במזבח לעולם צריך קרן.

86. כתב הראב"ד [בפירושו למסכת קינים] שהשלכת המוראה והנוצה למקום הדשן, צריכה להיות דווקא ממקום המליקה והמיצוי, והוכיח

ומים מעושנים⁽⁸⁹⁾ פסולים לנסכים.

ועולת העוף לא נאמרה בה מצוות הקפת ימין **שמא תמות** העולה **בעשן** המזבח.

מיתיבי: קשה על זה שאמר רבי יוחנן שחששו שמא יתעשנו הנסכים, ומשום כך לא הקיפו הכהנים המנסכים על המזבח כשהנסכים בידם, והלא נאמר במסכת תמיד: **בא** לו הכהן הגדול שיכול לעשות את כל עבודות הכהונה, ואינו תלוי בפייס כשאר הכהנים, וכשבא להקיף את המזבח מאין הוא מתחיל, מקרן דרומית מזרחית וממשיך להקיף קרן מזרחית צפונית וממשיך ומקיף קרן צפונית מערבית וממשיך ומקיף קרן מערבית דרומית, נתנו לו יין לנסך והיינו סבורים לומר שהקפה זו שעושה הכהן היא כשהיין בידו, ומוכח שלא חוששים שמא יתעשנו הנסכים בזמן הקפת המזבח וקשה על רבי יוחנן.

אמר רבי יוחנן: הקפה שהיה כהן גדול עושה ב-טו **ברגל** היה עושה ולא היו הנסכים בידו עד שבא למקום שמנסכים שם, כי חששו שמא יתעשנו שם, ושונה כהן⁽⁹⁰⁾ גדול שיש לו מצווה להקיף בגלל שבא למזבח להקטיר עולה גם כן, מה שאין כן כהן-הדיוט שזכה בפייס רק בניסוך היין שעולה מיד למקום הניסוך והנסכים בידו וחוזר על עקבו.

ומאותו מקום עד לבית הדשן היה גם כן מרחק של כ"ב אמה ובאלכסון היה זורק, וכלל בידינו שכל אמה בריבוע כשמחשיבים אותה באלכסון הרי היא אמה ועוד שני חומשים, ואם כן כ"ב אמה באלכסון הם שלושים אמה וארבעה טפחים, הוסף עליהם שלושה טפחים שהיה בית הדשן רחוק מן הכבש — הרי שלושים ואחת אמה ועוד טפח היה מרחק זריקת מוראה ונוצה של העולה, ומדוע אמר רבי יוחנן שרק יותר משלושים אמות היה זורק?

ומתצינן: **מקום גברא** מקום שהכהן היה עומד בשעת הזריקה **לא קא חשיב** רבי יוחנן, ולכך החשיב רק יותר משלושים, המקום מעמדו של הכהן היה אמה.

שנינו במשנתנו: **כל העולים למזבח** עולין דרך ימין ומקיפין את המזבח חוץ מן העולה לג' אלו [ניסוך היין והמים ועולת העוף] שבהן כשעולה למזבח פונה מיד לשמאלו ואינו מקיף את המזבח.

מאי טעמא לא נאמרה באלו שלושה דברים המצווה לעלות דרך ימין?

אמר רבי יוחנן: נסכים לא נאמרה בהן המצווה לעלות דרך ימין ולהקיף את המזבח משום שחששו **שמא** מעשן המזבח **יתעשנו** הנסכים בזמן שמקיף את המזבח⁽⁸⁸⁾, ויין

89. יין מעושן מבואר ברמב"ם [פ"ו מאיסורי מזבח ה"א] שפסול לנסכים, אך הלא דברי הגמרא אמורים גם לגבי ניסוך המים. וברמב"ם בפירושו המשניות כאן מבואר שגם במים פוסל העשן.

90. כך דעת רש"י שרק כהן גדול היה מקיף

והשליך אותה משמע שתהיה לבד בלי דבר אחר.

88. הקשה השפת אמת הלא אפשר לכסות הנסכים במכסה עד למקום הניסוך, ושוב לא יתעשנו.